

Sygn. akt II CSK 126/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSA Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Wydawnictwa "L(...)" Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z.

przeciwko D. B.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 września 2008 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 27 czerwca 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. uchyła zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) – w części dotyczącej rozstrzygnięcia o żądaniu zapłaty kwoty 40.000zł (czterdzieści tysięcy złotych) na rzecz Domu Samotnych Matek z Małymi Dziećmi - Ośrodek Interwencji Kryzysowej w G. - oraz w punkcie II (drugim) i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**
- 2. oddala skargę kasacyjną w pozostałym zakresie.**

Uzasadnienie

Powód Wydawnictwo „L.(...)” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z. wniósł pozew przeciwko D. B. o ochronę dóbr osobistych, które naruszył pozwany rozmieszczając w dniu 5 lipca 2005 r. w kilku miejscowościach województwa x. plakaty o treści, która naruszała dobra osobiste powoda, który jest wydawcą dziennika „Gazeta L.”. Nazwa jak i forma graficzna „Gazeta L.” stanowią znak towarowy zastrzeżony prawnie dla powoda. Celem rozmieszczonych przez pozwanego plakatów było ośmieszenie wydawnictwa oraz jego dziennika. Naruszało to także dobre imię powoda.

Wyrokiem z dnia 8 grudnia 2006 r. Sąd Okręgowy w G. - po ponownym rozpoznaniu sprawy na skutek uchylenia wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 29 czerwca 2006 r. poprzedniego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 17 listopada 2005 r. oddalającego powództwo - nakazał pozwanemu, aby w terminie jednego miesiąca od daty uprawomocnienia się wyroku zamieścił na własny koszt pisemne ogłoszenie w Gazecie L., Gazecie Y. - wydaniu x. i Tygodniku G. - o wymiarach minimum 15x10 cm o następującej treści: D. B., jako poseł IV kadencji na Sejm Rzeczypospolitej, odwołuję swoje twierdzenia umieszczone na billboardach rozmieszczone w dniu 5 lipca 2005 roku w województwie x., o tym, że Gazeta L. broni politycznej sytuacji w regionie oraz kłamie na mój temat i manipuluje czytelnikami. Jednocześnie przepraszam czytelników Gazety L. i wydawcę L.(...) Spółkę z o.o. w Z., jej redakcję oraz jej pracowników za powyższe pomówienia oraz za nazwanie Gazety L. - Gazetą Lewuską; nakazał pozwanemu umieszczenie na własny koszt na billboardach Agencji Reklamowej A.(...) S.A. z siedzibą w W., plakatów o wymiarach 5,04x2,38 m o treści jak wyżej wskazane ogłoszenie prasowe - o ilości 17 sztuk, w tym po trzy plakaty w G. i w Z. oraz po jednym plakacie w każdym mieście powiatowym województwa x. – w terminie jednego miesiąca od daty uprawomocnienia się wyroku; zasądził od pozwanego na rzecz Domu Samotnych Matek z Małymi Dziećmi - Ośrodka Interwencji Kryzysowej w G. kwotę 40.000 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że Wydawnictwo L.(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z. jest wydawcą dziennika Gazeta L. Nazwa Gazeta L. oraz jej forma graficzna stanowi znak towarowy zastrzeżony prawnie dla w/w wydawnictwa. Na łamach dziennika Gazeta L. wielokrotnie ukazywały się artykuły poświęcone działalności publicznej i osobie posła na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, członka Klubu Poselskiego (...) D. B., m.in. w dniu 05.03.2005 r. ukazał się artykuł pt.

„Poseł B. odmawia płacenia”, dnia 13.06.2005 r. „Poseł wyczuł spisek”, dnia 23.06.2005 r. „Poseł pyta ministra”, dnia 30.06.2005 r. „Kasety prawdy”, dnia 06.07.2005 r. „Poseł łamie prawo”, dnia 13.07.2005 r. „O co ta walka”, dnia 23.07.2005 r. „Wojna poła z gazetą i radiem”. Pozwany jest prezesem zarządu L.(...) spółki z o.o. w P. Jedynym współnikiem tej spółki jest J.(...) B. spółka z o.o. Pozwany od szeregu lat prowadzi między innymi działalność gospodarczą w G.- Szkole Języków Obcych pod nazwą J.(...) B. spółka z o.o. W dniu 05.07.2005 r. na zlecenie firmy L.(...) spółki z o.o. w P., na tablicach reklamowych firmy A.(...) S.A. (Centrala w W.) z siedzibą w P., zostały rozmieszczone plakaty następującej treści: Nawet Gazeta Lewuska nie obroni politycznej sytuacji w regionie. Z przykrością stwierdzam, że Gazeta L. kłamie na mój temat i manipuluje czytelnikami. J. B., poseł (...). Powyższe plakaty zostały rozmieszczone: w G., M., S., S., Z., G., K., N. i Ż. Spółka A.(...) S.A. z siedzibą w W. świadczy usługi reklamowe, w tym zamieszczane na billboardach. Pozwany jest udziałowcem I.(...) spółki z o.o. w P. oraz członkiem jej zarządu która to spółka jest wydawcą tygodnika Tylko G.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo podlegało uwzględnieniu na podstawie art. 43 k.c. w związku z art. 23 i art. 24 k.c. Na skutek rozmieszczenia plakatów zostały naruszone dobra osobiste powoda w postaci jego dobrego imienia oraz zastrzeżonego prawnie znaku towarowego. Nazwa „Gazeta L.” jest zarejestrowanym znakiem towarowym i jednocześnie tytułem prasowym. Jest zatem dobrem intelektualnym podobnie jak nazwa firmy i przynależy do konkretnej osoby prawnej w ujęciu majątkowym i niemajątkowym. Treść plakatu, w której użyto zniekształconej nazwy dziennika „Gazeta Lewuska” zamiast prawidłowej i chronionej prawnie nazwy „Gazeta L.” i przypisano jej, że „nie obroni politycznej sytuacji w regionie” stanowi zabarwienie negatywne i ośmieszające dziennik „Gazetę L.”, jej redakcję i pracowników. Umieszczenie na plakatach wizerunku pozwanego, jego imienia, nazwiska i pełnionej funkcji publicznej świadczy o naruszeniu dóbr osobistych powoda przez pozwanego, gdyż może to być traktowane jak podpis pozwanego. Zlecenie zamieszczenia plakatów na billboardach Agencji Reklamowej A.(...) dokonała L.(...) spółka z o.o. z siedzibą w P., której prezesem zarządu jest pozwany. Według art. 201 k.s.h. zarząd jest organem kierującym spółką z o.o. i reprezentującym ją na zewnątrz. Spółka L.(...) składając zlecenie do Agencji Reklamowej A.(...) zrealizowała wolę zarządu spółki L.(...), na czele którego stał pozwany, który był inicjatorem publicznej ekspozycji plakatów. Działanie pozwanego, o charakterze publicznym, podyktowane było jego własnym interesem,

gdyż pozwany w taki szczególny sposób rozpoczął swoją kampanię wyborczą do parlamentu, a ponadto pozwany jest pośrednio udziałowcem „I.(...)” spółki z o.o. w P. oraz członkiem jej zarządu, która to spółka jest wydawcą tygodnika „Tylko G.”, gazety konkurencyjnej do „Gazety L.” na rynku prasowym województwa x. Takie działanie pozwanego było bezprawne. Pozwany nie podważył domniemania bezprawności czynu, tj. aby jego działanie wynikało z określonego przepisu prawa lub w wykonaniu prawa podmiotowego, bądź też, aby działał za zgodą strony powodowej. Pozwany nie wykazał także, aby była nieprawdziwa treść artykułów zamieszczonych w „Gazecie L.” co do jego osoby. Powyższe uzasadniało uwzględnienie powództwa w zakresie roszczeń o charakterze niemajątkowym. Zasądzając kwotę 40.000 zł tytułem odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez powoda cel społeczny Sąd Okręgowy uznał, że kwota ta jest adekwatna do charakteru naruszonego dobra osobistego powoda, a także sytuacji materialnej pozwanego.

Apelacja pozwanego wniesiona od wyroku sądu pierwszej instancji została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 27 czerwca 2007 r., który uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne, jak również ocenę prawną Sądu Okręgowego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w całości przez pozwanego skargą kasacyjną, w której wskazano jako jej podstawę: naruszenie prawa materialnego: - art. 78 § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na zrównaniu zamieszczenia na plakacie fotografii pozwanego oraz zwrotu „J. B., Poseł (...)” z podpisem pozwanego; - art. 38 k.c. w związku z art. 201 § 1 k.s.h. poprzez uznanie, że pozwany a nie spółka L.(...), nakazał rozmieszczenie plakatów, co implikowało błędne przyjęcie, iż pozwany jest legitymowany biernie w sprawie; - art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 3 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, iż znak towarowy zastrzeżony prawnie jest dobrem osobistym powoda; art. 23 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie, że treść napisów na plakatach narusza dobra osobiste powoda; - art. 448 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, iż konstrukcja zadośćuczynienia pieniężnego znajduje zastosowanie w odniesieniu do osób prawnych, ewentualnie zaś - w przypadku uznania wykładni Sądu Apelacyjnego za poprawną - błędne zastosowanie art. 448 k.c. poprzez bezzasadne zasądzenie zadośćuczynienia w związku z przyjęciem, iż powód doznał krzywdy oraz poprzez zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie rażąco wygórowanej w związku z nie rozważeniem wszystkich istotnych przesłanek zadośćuczynienia, mających wpływ na miarkowanie wysokości kwoty zadośćuczynienia. Ponadto jako podstawę skargi kasacyjnej pozwany wskazał naruszenie prawa procesowego mogące mieć istotny

wpływ na wynik postępowania: - art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia nie zawierającego wszystkich niezbędnych jego elementów, w szczególności nie zawierającego oceny dowodów i nie odnoszącego się do całości zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także nie zawierającego rozważenia zasadności zarzutu apelacji dotyczącego naruszenia art. 448 k.c. Pozwany zarzucił także nieważność postępowania na podstawie art. 379 w zw. z art. 398¹³ § 1 zdanie drugie k.p.c., gdyż składy: Sądu Apelacyjnego, który wydał zaskarżony skargą kasacyjną wyrok z dnia 27 czerwca 2007 r., Sądu Okręgowego w G., który wydał wyrok w sprawie w pierwszej instancji [sygn. akt I C (...)] w dniu 17 listopada 2005 r. oraz Sądu Apelacyjnego, który wydał wyrok kasatoryjny z dnia 8 grudnia 2006 r. [sygn. akt I ACa (...)] – były sprzeczne z przepisami prawami, tj. z art. 77 § 1 i art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) ze względu na brak ważnej delegacji Ministra Sprawiedliwości uprawniającej do orzekania w składzie Sądu Apelacyjnego oraz Sądu Okręgowego sędziów, którzy brali udział w wydaniu tych orzeczeń. Z uwagi na powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 8 grudnia 2006 r. i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji ewentualnie uchylenie także wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 8 grudnia 2006 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie były uzasadnione podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów postępowania. W skardze podniesiono zarzut nieważności postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 4 k.p.c., która zachodzi wówczas, gdy skład orzekający był sprzeczny z przepisami prawa. Sąd Apelacyjny, który wydał zaskarżony skargą kasacyjną wyrok z dnia 27 czerwca 2007 r., rozpoznał sprawę w składzie trzech sędziów zawodowych, co było zgodne z treścią przepisu art. 367 § 3 k.p.c. W składzie orzekającym poza sędziami Sądu Apelacyjnego był jeden sędzia Sądu Okręgowego delegowany do pełnienia obowiązków sędziowskich w Sądzie Apelacyjnym przez Ministra Sprawiedliwości na podstawie art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie. Ważności delegowania sędziego, który brał

udział w wydaniu zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku nie podważa to, że pod delegacją sędziego znajduje się podpis podsekretarza stanu z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z uchwałą Pełnego Składu Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 r., BSA I-4110-5/07 (OSNC z 2008 r., nr 4, poz. 42) ustawowe uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie (art. 77 § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych) może być w jego zastępstwie (art. 37 ust. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, j.t. Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 199 ze zm.) albo z jego upoważnienia (art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów) wykonywane przez sekretarza stanu lub podsekretarza stanu. Nie został także naruszony wskazany w skardze kasacyjnej przepis zawarty w art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, według którego w składzie sądu może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym składu sądu. Jak już wyżej stwierdzono w składzie Sądu Apelacyjnego, który wydał zaskarżony wyrok, brał udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia ten nie przewodniczył składowi orzekającemu. Zważywszy na powyższe postępowanie przed Sądem Apelacyjnym, który wydał zaskarżony skargą kasacyjną wyrok nie było dotknięte nieważnością z przyczyny, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem odwoławczym służącym do kontroli orzeczenia sądu drugiej instancji, który wydał orzeczenie zaskarżone skargą kasacyjną. Dlatego na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. – powołanym w skardze kasacyjnej - Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia tylko nieważność postępowania, które toczyło się przed sądem drugiej instancji zakończonego prawomocnym wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną. Sąd Najwyższy nie bada natomiast z urzędu nieważności postępowania przed sądem pierwszej, czy też sądem drugiej instancji, który wcześniej wyrokował w tej sprawie. Jeżeli przed sądem pierwszej instancji, który wydał wyrok poprzedzający wyrok sądu drugiej instancji zaskarżony skargą kasacyjną, miały miejsce uchybienia postępowania tego rodzaju, że skutkiem ich byłaby nieważność postępowania, z przyczyn określonych w art. 379 k.p.c., a których nie podniesiono w apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji, to w skardze kasacyjnej nie można skutecznie podnosić zarzutu nieważności postępowania, lecz należy podnieść zarzut uchybienia przez sąd odwoławczy tym przepisom postępowania, według których obowiązkiem tego sądu było uwzględnienie z urzędu w granicach apelacji nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji.

Pozwany w apelacji wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 8 grudnia 2006 r. [sygn. akt I C (...)] nie podnosił zarzutu nieważności postępowania, wobec czego nie podniósł w apelacji zarzutu naruszenia przez sąd pierwszej instancji wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów: art. 379 pkt 4 k.p.c. i art. 77 § 1 i art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych. Obowiązek uwzględnienia przez sąd odwoławczy z urzędu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji określony jest w art. 378 § 1 k.p.c. i ten właśnie przepis powinien być wskazany w skardze kasacyjnej, w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., jako uchybienie przepisom postępowania, jeżeli uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 38/04, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 1998 r., II CKN 600/97, OSP z 1999 r., nr 3, poz. 58). Brak wskazania w skardze kasacyjnej przepisu, który naruszył sąd drugiej instancji, nie rozpoznając z urzędu ewentualnej nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym, który wydał wyrok z dnia 8 grudnia 2006 r., uchyla spod oceny Sądu Najwyższego rozważenie, czy zasadnie w skardze kasacyjnej podniesiono, że skład Sądu Okręgowego, który wydał wyrok w pierwszej instancji w sprawie I C 179/06, był sprzeczny z przepisami art. 77 § 1 i art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Wskazane bowiem w skardze kasacyjnej przepisy mogły zostać naruszone przez Sąd Okręgowy, a nie Sąd Apelacyjny, który wydał wyrok zaskarżony skargą kasacyjną.

Przepis art. 328 § 2 k.p.c. określający elementy pisemnego uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji ma także odpowiednie zastosowanie poprzez przepis art. 391 § 1 k.p.c. do uzasadnienia sądu drugiej instancji. W myśl tego przepisu, uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W przypadku uzasadnienia sądu drugiej instancji uzasadnienie to powinno odnosić się także do zarzutów podniesionych w apelacji. Spełnia te wymagania uzasadnienie zaskarżonego wyroku, w którym wskazano podstawę faktyczną rozstrzygnięcia uznając za prawidłowe ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji. W uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego odniesiono się również do zarzutów procesowych oraz naruszenia prawa materialnego podniesionych w apelacji. Oceniając uzasadnienie zaskarżonego wyroku należy mieć na uwadze, że Sąd Apelacyjny orzekał w sprawie po raz drugi i wyjaśnił, że jest związany oceną prawną i wskazaniem zawartymi w uzasadnieniu pierwszego swojego wyroku, których ponowne przytoczenie w uzasadnieniu kolejnego wyroku Sądu

Apelacyjnego było zbędne. Podnosząc zarzut, że sąd odwoławczy nie odniósł się do całości zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w skardze kasacyjnej nie skonkretyzowano, do jakich dowodów nie odniósł się sąd drugiej instancji, co uzasadniałoby tak postawiony zarzut. W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji znajdują się również wyraźnie określone okoliczności, które w ocenie tego Sądu miały wpływ na uznanie bezzasadnej apelacji w zakresie kwestionującym wysokość kwoty pieniężnej zasądzonej od pozwanego na podstawie art. 448 k.c. na cel społeczny. Inną natomiast rzeczą jest to, czy wskazane przez Sąd Apelacyjny okoliczności były wyczerpujące przy zastosowaniu art. 448 k.c. Oddalając apelację pozwanego w części dotyczącej zasądzenia kwoty na cel społeczny wskazany przez powoda Sąd Apelacyjny dał wyraz temu, że wbrew zarzutowi apelacji uważa, że do ochrony dóbr osobistych osób prawnych ma zastosowanie przepis art. 448 k.c. W świetle powyższej oceny, jest uzasadniony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., który to zarzut w postępowaniu kasacyjnym może być uznany za zasadny wyjątkowo, gdy treść uzasadnienia sądu drugiej instancji nie pozwala ustalić podstawy faktycznej bądź prawnej rozstrzygnięcia, czy też jakie stanowisko zajął sąd odwoławczy w stosunku do zarzutów zawartych w apelacji, a w konsekwencji nie jest możliwe przeprowadzenie kontroli zaskarżonego orzeczenia skargą kasacyjną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 136/05, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP z 2003 r., nr 7, poz. 182). Taki zarzut nie jest usprawiedliwiony w stosunku do uzasadnienia wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną.

Przepis art. 78 § 1 k.c. dotyczy wymagań niezbędnych do zachowania pisemnej formy czynności prawnej. Według tego przepisu, wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli, zaś do zawarcia umowy wystarcza wymiana dokumentów obejmujących treść oświadczeń woli, z których każdy jest podpisany przez jedną ze stron, lub dokumentów, z których każdy obejmuje treść oświadczenia woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany. Zarzut naruszenia przepisu art. 78 § 1 k.c. pozwany uzasadnił błędną wykładnią polegającą na zrównaniu zamieszczonej na plakacie fotografii pozwanego oraz zwrotu „J. B., Poseł (...)” z podpisem pozwanego. Takie uzasadnienie podniesionego zarzutu w istocie świadczy, że pozwany kwestionuje niewłaściwe zastosowanie przepisu do ustalonego stanu faktycznego, a nie błędną wykładnię. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd

Apelacyjny nie wskazał, aby zastosował w sprawie przepis art. 78 § 1 k.c. Tym samym także Sąd ten nie mógł dokonać błędnej wykładni tego przepisu, którego nie zastosował w sprawie i co do którego nie odniósł się w uzasadnieniu wyroku. O zastosowaniu tego przepisu nie może przesądzać tylko to, że Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu uznał, że zamieszczenie na rozwieszonych plakatach wizerunku powoda, jego imienia, nazwiska i funkcji publicznej może być uznane za złożenie podpisu. Podpis ma bowiem szersze znaczenie niż to, o jakim mowa w art. 78 § 1 k.c., traktującym o złożeniu podpisu pod oświadczeniami woli składającymi się na czynność prawną w formie pisemnej. Według ustaleń faktycznych i oceny prawnej sądu drugiej instancji czyn pozwanego, którego skutkiem była odpowiedzialność pozwanego na podstawie art. 24 § 1 k.c. i art. 448 k.c. w związku z art. 23 k.c. i art. 43 k.c. nie został uznany za złożenie oświadczenia woli stanowiące element czynności prawnej, do którego miałby zastosowanie przepis art. 78 § 1 k.c., lecz za czyn bezprawny. Sąd Apelacyjny - za sądem pierwszej instancji - użył określenia, że zamieszczenie na plakacie pod zdjęciem pozwanego zwrotu zawierającego imię, nazwisko i wykonywaną funkcję publiczną pozwanego można traktować jako podpis. Użycie tego określenia nie wiązało się jednak z nadaniem mu przez Sąd Apelacyjny takich skutków prawnych podpisu, o jakich mowa w art. 78 § 1 k.c. Podpis może bowiem zostać złożony nie tylko pod oświadczeniem woli składającym się na czynność prawną, ale także pod treścią oświadczeń o innym charakterze np. oświadczeń wiedzy, wypowiedzi prywatnych bądź prasowych. W takich wypadkach można mówić, że podpis pełni funkcję identyfikującą autora wypowiedzi. Posłużenie się na plakatach danymi osobowymi pozwanego, dotyczącymi wykonywanej przez niego funkcji publicznej oraz jego wizerunkiem, spełniało więc funkcję identyfikującą autora treści wypowiedzi zamieszczonej na plakatach.

Według przepisu zawartego w art. 38 k.c., osoba prawna działa przez swoje organy. Działanie osoby fizycznej w charakterze organu osoby prawnej jest działaniem samej osoby prawnej, która, co do zasady ponosi skutki cywilnoprawne wynikające z działania swoich organów. Takie zasady obowiązują także w stosunku do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której organem, zgodnie z art. 201 § 1 k.s.h., jest zarząd spółki. Nie zawsze jednak działanie określonej osoby fizycznej wchodzącej w skład organu osoby prawnej wyłącza jej osobistą odpowiedzialność cywilnoprawną z tytułu naruszenia dóbr osobistych innej osoby. Wbrew zarzutowi skargi kasacyjnej, Sąd Apelacyjny nie przyjął, że to pozwany jako osoba fizyczna, a nie spółka L.(...) nakazała rozmieszczenie plakatów na billboardach, lecz przyjął, że zlecenie przez zarząd tej spółki

rozmieszczenia plakatów nie uchyla odpowiedzialności pozwanego za naruszenie dóbr osobistych powoda, skoro pozwany kierował zarządem tej spółki. Nie jest wykluczona sytuacja, że zarząd L.(...) spółki z o.o. w P. mógł zlecić rozwieszenie plakatów bez wiedzy i zgody na to pozwanego. Pozwany jednak ani nie twierdził, ani też nie wykazał w sprawie, że zlecenie wywieszenia plakatów - z wizerunkiem i danymi osobowymi pozwanego - przez zarząd L.(...) spółki z o.o. w P., którym kierował, odbyło się bez wiedzy i zgody samego pozwanego. Należy mieć także na uwadze – pomijane w skardze kasacyjnej ustalenie faktyczne Sądu Apelacyjnego, którym zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany – że rozwieszając plakaty pozwany rozpoczął własną akcję wyborczą do parlamentu, co wyklucza brak akceptacji pozwanego do działań zarządu L.(...) spółki z o.o. w P.

W sytuacji, gdy naruszenie dóbr osobistych jest następstwem działania osoby fizycznej wchodzącej w skład organu osoby prawnej w orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane były dwa stanowiska dotyczące możliwości ponoszenia odpowiedzialności wobec pokrzywdzonego na podstawie art. 24 § 1 k.c. przez tę osobę fizyczną: pierwsze, według którego działanie osoby fizycznej w charakterze organu jest zawsze działaniem samej osoby prawnej, w konsekwencji to osoba prawna, a nie osoba fizyczna, ponosi odpowiedzialność cywilnoprawną za naruszenie dóbr osobistych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1984 r., II CR 442/84, niepubl.) oraz drugie, że w takim wypadku osoba fizyczna nie może zwolnić się od odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1972 r. I PR 352/72, OSNC z 1973 r., nr 6, poz. 115, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1980 r., IV CR 475/80, OSNC z 1981 r., nr 9, poz. 170, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2002 r., II CKN 167/01, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2007 r., V CSK 249/07, Mon. Prawniczy z 2007 r., nr 21, str. 1170). Przeważa stanowisko, do którego przychyliła się także Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną, że odpowiedzialność osoby fizycznej na podstawie art. 24 § 1 k.c. wobec pokrzywdzonego za naruszenie dóbr osobistych nie jest wyłączona, gdy osoba ta dopuściła się naruszenia dóbr osobistych na skutek działania przy wykonywaniu czynności jako organ osoby prawnej. Należy mieć na uwadze treść przepisu art. 24 § 1 k.c., w którym jest mowa o roszczeniach związanych z ochroną dóbr osobistych, które można skierować bezpośrednio przeciwko osobie, której działanie zagraża, bądź której działanie doprowadziło do naruszenia dóbr osobistych. Dla oceny, czy osoba fizyczna wchodząca w skład organu osoby prawnej będzie ponosić

odpowiedzialność na podstawie art. 24 § 1 k.c. istotne jest to, czy naruszenie dóbr osobistych pokrzywdzonego było związane z realizacją zadań związanych z funkcjonowaniem danej osoby prawnej, czy też realizacją zamiaru i ochroną interesu prawnego bądź faktycznego osoby fizycznej wchodzącej w skład organu osoby prawnej. W wyroku z dnia 29 września 2005 r., III CK 76/05, niepubl. (por. podobne stanowisko w wyroku z dnia 23 lipca 1997 r., II CKN 285/97, niepubl. oraz w wyroku z dnia 27 października 2004 r., IV CK 135/04, niepubl.), Sąd Najwyższy przyjął, że bezprawna działalność przedstawicieli osoby prawnej (wchodzących w skład organu tej osoby) może uzasadniać odpowiedzialność cywilną reprezentowanej osoby prawnej na podstawie art. 24 k.c., jeżeli działanie godzące w dobra osobiste pokrzywdzonego dokonane zostało w ramach działania na rzecz i w imieniu tej osoby prawnej (w ramach ustawowych i statutowych kompetencji organu osoby prawnej). Natomiast w wyroku z dnia 21 stycznia 2005 r., I CK 316/04, niepubl. Sąd Najwyższy przyjął, że przypisywanie skutków działalności osoby fizycznej osobie prawnej jest uzasadnione wówczas, gdy ta osoba występuje, jako niosąca wolę bądź wiedzę danej osoby prawnej ze wszystkimi skutkami wynikającymi stąd konsekwencjami a nie zamieszczała własne pochodzące od niej treści. W przeciwnym wypadku osoba fizyczna nie może uwolnić się od odpowiedzialności za skutki swego działania. Ustalony stan faktyczny uzasadniał przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że pozwany ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 24 § 1 k.c. za naruszenie dóbr osobistych powoda. Pomędzy Wydawcą „Gazety L.” a L.(...) spółką z o.o. w P., która zleciła wywieszenie plakatów na billboardach, nie zachodziły jakiegokolwiek stosunki faktyczne i prawne, z którymi związane byłoby zlecenie przez L.(...) spółkę z o.o. w P. wywieszenia plakatów o treści odnoszącej się do publikacji zawartych w „Gazecie L.”. W dzienniku tym ukazywały się natomiast publikacje dotyczące pozwanego. Rozwieszane publicznie plakaty były nośnikiem treści, których autorem, czemu dano też wyraz w treści plakatów, był sam pozwany.

Przepis art. 23 k.c. stanowi, że dobra osobiste osób fizycznych, które przykładowo zostały wymienione w tym przepisie, pozostają pod ochroną prawa cywilnego. Przepis ten zawiera otwarty katalog dóbr osobistych osób fizycznych (tzw. pluralistyczna koncepcja dóbr osobistych) i ma on odpowiednie zastosowanie poprzez art. 43 k.c. także do ochrony dóbr osobistych osób prawnych. Przepis art. 43 k.c., jak również inne przepisy kodeksu cywilnego, nie zawiera bowiem żadnego katalogu dóbr osobistych osób prawnych, ani też nie zawierają definicji pojęcia dóbr osobistych osób prawnych. W uzasadnieniu uchwały z dnia 16 lipca 1993 r. I PZP 28/93 (OSNC z 1994

r., nr 1, poz. 2) Sąd Najwyższy, stwierdził że to, czy mamy do czynienia z dobrem osobistym zależy od wielu czynników oraz, iż pojęcie to należy odnosić do określonego poziomu rozwoju technologicznego i cywilizacyjnego, a także przyjętych w społeczeństwie zasad moralnych i prawnych, istniejącego rodzaju stosunków społecznych, gospodarczych, czy nawet politycznych, pojęcie naruszenia określonego dobra osobistego jest pojęciem dynamicznym w czasie i dotyczącym konkretnych środowisk. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1986 r., II CR 295/86 (OSNCP z 1988, nr 2-3, poz. 40) przyjęto, za definicją przedstawioną w nauce prawa, że dobra osobiste osób prawnych to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działań. Za istotne z punktu widzenia funkcjonowania osób prawnych należy uznać szeroko rozumianą sferę identyfikacji osoby prawnej, dla której pierwszorzędne znaczenie ma nazwa osoby prawnej. Osoby prawne rozpoznawane są jednak nie tylko za pośrednictwem nazwy, ale także za pomocą różnym znaków identyfikacyjnych, w tym znaków towarowych. Znaki towarowe w myśl art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późn. zm.) pełnią funkcję odróżniającą towary jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa. Znaczenie znaków towarowych często wykracza jednak poza tę funkcję wynikającą z regulacji zawartej w prawie własności przemysłowej. Z postrzeganiem zmysłowo znakiem towarowym wiąże się określona sfera pozytywnych, negatywnych bądź neutralnych opinii innych podmiotów, zwłaszcza konsumentów, dotycząca towarów opatrzonych tym samym znakiem towarowym, a tym samym sfera wyobrażenia o jakości towarów pochodzących od określonego przedsiębiorstwa, a w konsekwencji wyobrażenie o samym podmiocie prowadzącym przedsiębiorstwo, na rzecz którego zarejestrowano znak towarowy. W takim ujęciu znak towarowy, podobnie jak i inne znaki symbolizujące osoby prawne, może być uznany za dobro niemajątkowe osoby prawnej, bez którego nie może ona funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działania. W wyroku z dnia 7 marca 2003 r. I CKN 100/01 (niepubl.) Sąd Najwyższy przyjął, że kryterium zewnętrznego postrzegania usprawiedliwia tezę o istnieniu dobra osobistego osoby prawnej w postaci znaku ją symbolizującego. Symbol osoby prawnej jest nośnikiem jej tożsamości w zewnętrznym odbiorze i podobnie jak nazwa, czy firma stanowi dobro osoby prawnej. Podzielając tę argumentację Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę nie podziela stanowiska wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1988 r., II CR 143/88 (PS z 1992 r., nr 2, str. 93), w którym wyrażono pogląd, że skoro funkcją

znaku towarowego nie jest indywidualizacja podmiotu (przedsiębiorcy), lecz odróżnienie towarów na podstawie kryterium ich pochodzenia, nie można zatem dopatrywać się w nim elementu osobistego. W konsekwencji, znak towarowy – jako dobro prawne o charakterze wyłącznie majątkowym - nie podlega ochronie na podstawie przepisów art. 23 i art. 24 k.c. Stanowisko to opiera się na postrzeganiu funkcji znaku towarowego jedynie przez pryzmat przepisów o ochronie własności przemysłowej. Nie jest jednak wykluczona ochrona znaku towarowego na podstawie także innych przepisów i co znalazło wyraz w treści art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508 z późn. zm.). Ponadto należy wyraźnie odróżnić pojęcie samego znaku towarowego, który jest postrzeganym zmysłowo oznaczeniem służącym do odróżniania pochodzenia towarów od praw ochronnych wynikających z rejestracji znaku towarowego. Sam znak towarowy jest dobrem niematerialnym objętym ochroną w postaci prawa ochronnego – na podstawie przepisów Prawa o własności przemysłowej. Tylko prawo ochronne należy do kategorii praw majątkowych. Ochrony znaku towarowego jako dobra osobistego w rozumieniu art. 23 k.c. nie wyklucza treść wskazanego w skardze kasacyjnej przepisu art. 24 § 3 k.c., według którego przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz prawie wynalazczym. Treść art. 24 § 3 k.c. nie wyłącza ochrony w formach przewidzianych w art. 24 § 1 k.c. oraz art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c., znaku towarowego, jeżeli inne przepisy, w tym wypadku zawarte w przepisach ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, zawierają także inne środki ochrony określonego dobra prawnego będącego także dobrem osobistym osoby prawnej. Środki ochrony znaku towarowego przewidziane w Prawie własności przemysłowej związane są jedynie z ochroną funkcji znaku towarowego wynikającej z art. 120 ust. 1 tej ustawy, nie dotyczą zaś ochrony znaku towarowego traktowanego jako dobro osobiste osoby prawnej. W świetle powyższych rozważań należy zaaprobować stanowisko Sądu Apelacyjnego, że pozwany naruszył dobro osobiste powoda w postaci znaku towarowego, tym bardziej w sytuacji, gdy znak ten zawierał jednocześnie zarejestrowany tytuł prasowy „Gazeta L.”, poprzez który jest identyfikowany powód jako wydawca tego dziennika. Z tytułem prasowym, podobnie jak ze znakami identyfikującymi osobę prawną związana jest określona sfera wiedzy czytelników dotycząca formy, częstotliwości i zakresu terytorialnego publikacji prasowej, rodzaju treści umieszczanych w tytule, jak również ocen co do jakości wypowiedzi prasowych zawartych w tytule prasowym. Poprzez tytuł

prasowy identyfikowany jest sam wydawca prowadzący i odpowiadający za działalność wydawniczą.

Bezasadnie zarzucono w skardze kasacyjnej naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 23 k.c. na skutek przyjęcia, że treść plakatów nie narusza dóbr osobistych powoda. Zarówno w orzecznictwie, jak w nauce prawa, za dobro osobiste osób prawnych uznaje się – czego nie kwestionuje się w skardze kasacyjnej - dobrą sławę, określaną też mianem dobrego imienia. Dobre imię osoby prawnej jest łączone z opinią, jaką mają o niej inne osoby ze względu na zakres jej działalności. Dobre imię osoby prawnej naruszają wypowiedzi, które obiektywnie oceniając, przypisują osobie prawnej niewłaściwe postępowanie mogące spowodować utratę do niej zaufania potrzebnego do prawidłowego funkcjonowania w zakresie swych zadań (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1986 r., II CR 295/86, OSNC z 1988 r., nr 2-3, poz. 40, z dnia 28 maja 1999 r., I CKN 16/98, OSNC z 2000 r., nr 2, poz. 25, z dnia 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, niepubl.). Dla oceny, czy doszło do naruszenia dobra osobistego osoby prawnej, w tym jej dobrego imienia, bądź znaku identyfikującego osobę prawną, należy posłużyć się kryterium obiektywnym, mając na uwadze także to, by naruszenie dobra osobistego osoby prawnej dotyczyło całości substratu osobowego, a nie tylko niektórych wchodzących w jego skład osób (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, niepubl.). Mając na uwadze te kryteria, wynikające z powołanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, za niezasadny należy uznać zarzut skargi kasacyjnej, że treść plakatów z wypowiedzią pozwanego nie naruszała dóbr osobistych powoda w postaci jej dobrego imienia oraz znaku towarowego zawierającego tytuł prasowy „Gazeta L.”. Zasadnie Sąd Apelacyjny uznał, że treść rozmieszczonych plakatów, w odbiorze przeciętnego odbiorcy, zawiera określenia pejoratywne dla powoda – co należy dodać - z punktu widzenia realizacji przez powoda jako wydawcy celów działalności prasowej określonych w art. 1 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (t.j. z 1984 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.). Z treści plakatów wynikało bowiem, że - wbrew wymogom powołanych przepisów Prawa prasowego - powód przedstawia informacje nierzetelnie i niezgodnie z prawdziwym stanem rzeczy. Pozwany zarzucił „Gazecie L.” negatywne postępowanie polegające na kłamstwie, manipulowaniu czytelnikami, obronie „politycznej sitwy”, a więc – według znaczenia słowa „sitwa” zawartego w tomie III „Słownika Języka Polskiego” pod redakcją prof. M. Szymczaka, PWN z 1995 r. - „kliki, grupy osób wzajemnie popierających się, dążących do wyciągnięcia korzyści dla siebie ze spraw publicznych”. W tym kontekście nie miało

zabarwienia humorystycznego, czy satyrycznego, posłużenie się przez pozwanego określeniem „Gazeta Lewuska”. Pojęcie „lewus”, stanowiącego rdzeń słowa „Lewuska”, w całym kontekście, w którym zostało użyte, oznacza kogoś, kto postępuje nieuczciwie, a nie jedynie – jak twierdzi pozwany – kogoś o określonej opcji politycznej, czy też osobę nie umiejącą czegoś zrobić, z czymś sobie poradzić. Zderzenie użytych zaś w tym samym tekście zwrotów o „Gazecie Lewuskiej”, której pozwany przypisał tak pejoratywne cechy, z „Gazetą L.” uzasadniało uznanie, że pozwany naruszył nie tylko dobro osobiste powoda w postaci dobrego imienia, ale także w postaci tytułu prasowego stanowiącego zarazem zarejestrowany znak towarowy.

Sąd Apelacyjny oddalając apelację pozwanego w zakresie dotyczącym zasądzenia przez Sąd Okręgowy kwoty 40.000 zł na rzecz wskazanego w wyroku celu społecznego – a nie pieniężnego zadośćuczynienia, jak błędnie zarzucono w skardze kasacyjnej - dał tym samym wyraz temu, że nie podziela stanowiska pozwanego, wyrażonego w formie zarzutu apelacyjnego, naruszenia przez sąd pierwszej instancji przepisu art. 448 k.c., chociaż stanowiska tego, co zasadnie podniesiono w skardze kasacyjnej, Sąd Apelacyjny dokładniej nie umotywował. W orzecznictwie sądów apelacyjnych można odnaleźć pogląd, że przepis art. 448 k.c. nie ma zastosowania w razie naruszenia dóbr osobistych osób prawnych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 września 1999 r., I ACa 464/99, TPP 2002/3/131 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 9 lutego 2007 r., VI ACa 960/06, Apel. Warszawa 2008/1/103). W ocenie Sądu Najwyższego, przepis art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. i art. 43 k.c. ma zastosowanie także w razie naruszenia dóbr osobistych osób prawnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1975 r. I CR 887/75, niepubl.). Zgodnie z art. 43 k.c., przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych. Przepis ten odsyła więc, bez czynienia jakichkolwiek ograniczeń w zakresie środków ochrony dóbr osobistych osób prawnych, do przepisów zawartych w art. 23 k.c. i art. 24 k.c. W szczególności w art. 24 § 1 zdaniu pierwszym i drugim k.c. zawarte są formy ochrony niemajątkowej dóbr osobistych, a w zdaniu trzecim tego przepisu mowa jest o żądaniu zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny na zasadach przewidzianych w kodeksie. Zasady, do których odwołuje się ten przepis, dotyczące zasądzenia pieniężnego zadośćuczynienia oraz sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, zawarte są w art. 445 k.c. i art. 448 k.c., które dotyczą roszczeń osób fizycznych. Przepis art. 445 k.c. dotyczy pieniężnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (o

których mowa w art. 444 § 1 k.c.), jak również na skutek pozbawienia wolności, bądź poddania się czynowi nierządemu (o czym jest mowa w art. 445 § 2 k.c.). Z uwagi na charakter naruszonych dóbr osobistych uzasadniających przyznanie pieniężnego zadośćuczynienia pieniężnego, przepis art. 445 k.c. dotyczy wyłącznie zadośćuczynienia pieniężnego na rzecz osób fizycznych. Krzywda w rozumieniu tego przepisu jest formą rekompensaty szkody o charakterze niemajątkowym, na którą składają się, z uwagi na charakter naruszonych w tym wypadku dóbr osobistych, cierpienia fizyczne i psychiczne osoby fizycznej doznane wskutek wywołania rozstroju zdrowia, uszkodzenia ciała, pozbawienia wolności bądź poddania się czynowi nierządemu. O krzywdzie mowa jest także w art. 448 k.c. Systematyka tego przepisu, znajdującego po przepisach regulujących szkodę na osobie (art. 444 k.c. i art. 445 k.c.), jak również treść zdania drugiego art. 448 k.c. o stosowaniu przepisu art. 445 § 3 k.c. (o warunkach dziedziczenia roszczenia) oraz to, że przepis art. 23 k.c. mówi o dobrach osobistych osób fizycznych uzasadnia wniosek, że art. 448 k.c. dotyczy roszczeń osoby fizycznej. Pojęcie krzywdy, o której mowa w tym przepisie, oznacza szkodę o charakterze niemajątkowym będącą następstwem naruszenia dobra osobistego, innymi słowy doznany przez pokrzywdzonego uszczerbek o charakterze niemajątkowym, krzywdę moralną (por. uzasadnienie wyroku TK z dnia 7 lutego 2005 r., SK 49/03, OTK-A-2005/2/13). Powyższa wykładnia pojęcia krzywdy użytego w art. 448 k.c. nie wyklucza stosowania tego przepisu, w związku z art. 24 § 1 k.c. i art. 43 k.c. także do osób prawnych w razie naruszenia ich dobra osobistego, gdyż pojęcia krzywdy nie można utożsamiać z doznaniem tylko cierpień fizycznych i psychicznych przez osoby fizyczne, których dotyczą przepisy o ochronie dóbr osobistych zawarte w art. 23 k.c., art. 24 k.c. i art. 445 k.c. i art. 448 k.c. Z oczywistych względów osoby prawne nie doświadczają ani cierpień fizycznych, ani psychicznych. Osoby prawne ponoszą jednak także szkodę o charakterze niemajątkowym na skutek naruszenia ich dóbr osobistych, której nie da się wymierzyć w pieniądzu, uzasadniającą zastosowanie odpowiednio art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. i art. 43 k.c. w celu uzyskania skompensowania doznanej szkody niemajątkowej. Dodatkowym argumentem uzasadniającym zastosowanie art. 448 k.c. także do osób prawnych jest ten nurt orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym wskazuje się na to, że zasądzenie pieniężnego zadośćuczynienia lub odpowiedniej sumy pieniężnej na cel społeczny realizuje nie tylko funkcje kompensacyjną, ale także funkcje satysfakcjonującą, represyjną, czy też prewencyjno-wychowawczą (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2006 r., I

CSK 81/05, OSP 2007 r., nr 3, poz. 30). Nie sposób obronić tezy, że realizacja tych funkcji uzasadniona byłaby tylko wówczas, gdyby naruszono dobra osobiste osoby fizycznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że warunkiem uwzględnienia żądań opartych na art. 448 k.c. jest wykazanie nie tylko bezprawności naruszenia dóbr osobistych, ale także winy sprawcy naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1581/00, OSNC z 2004 r., nr 4, poz. 53, z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CK 155/03; 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/04; 28 września 2005 r., I CK 256/05, 19 stycznia 2007 r., III CSK 358/06, niepubl.). Ponadto uwzględnienie roszczeń wywodzonych z tego przepisu nie ma charakteru obligatoryjnego, lecz fakultatywny (por. wyrok oraz uzasadnienie Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2006 r. II PK 245/05. OSNP z 2007 r., nr 7-8, poz. 101 - wraz z powołanym w uzasadnieniu tego wyroku orzecznictwem Sądu Najwyższego), co nie oznacza jednak dowolności. Zarówno bowiem odmawiając zasądzenia żądań opartych na art. 448 k.c., jak również określając wysokość zasądzanych na tej podstawie kwot, sąd powinien kierować się pewnymi kryteriami. Orzekając co do żądania opartego o przepis art. 448 k.c. sąd powinien w pierwszej kolejności rozstrzygnąć, czy zachodzi podstawa do odmowy uwzględnienia tego roszczenia. Zasadą jest to, że w razie naruszenia dobra osobistego i zgłoszenia żądań opartych o przepis art. 448 k.c. jest ich uwzględnienie, wyjątkiem zaś oddalenie. Do okoliczności uzasadniających oddalenie roszczeń opartych na art. 448 k.c. należy zaliczyć: znikomy stopień winy sprawcy, czy też doznanej krzywdy, rodzaj naruszonego dobra osobistego, niewłaściwe zachowanie się samego poszkodowanego (prowokacja), pojednanie się stron, czy też sposób postępowania po dokonaniu naruszenia np. publiczne przeproszenie, wycofanie się z zarzutów. W przypadku uznania, że brak jest podstaw do odmowy uwzględnienia żądań na podstawie art. 448 k.c., w drugiej kolejności sąd powinien rozstrzygnąć o wysokości zgłoszonego żądania. Orzekając w tym zakresie powinien mieć na uwadze wszelkie okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1010/00, OSNC z 2003 r., nr 4, poz. 56), w szczególności: rodzaj i stopień winy sprawcy naruszenia dobra osobistego, cel i motyw jego działania, jego sytuację majątkową, sposób postępowania sprawcy już po naruszeniu dóbr osobistych, rodzaj oraz skalę naruszonego dobra osobistego, skutki naruszenia dobra osobistego dla pokrzywdzonego, w jakim zakresie do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych jest konieczne uwzględnienie żądania z art. 448 k.c. poza środkami ochrony niemajątkowej przewidzianymi w art. 24 § 1 k.c. Wysokość

zasądzonej kwoty na podstawie art. 448 k.c. tytułem pieniężnego zadośćuczynienia, czy też na wskazany cel społeczny ma charakter ocenny i należy do tzw. uznania sędziowskiego. Kryteria, którymi kieruje się sąd określając wysokość kwoty na podstawie tego przepisu, powinny być jednak określone w uzasadnieniu wyroku. Z uzasadnienia zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę jedynie stan majątkowy pozwanego, który pozwala mu uiścić zasądzoną od niego na cel społeczny kwoty, jak również rodzaj naruszonego dobra osobistego. Stan majątkowy osoby zobowiązanej do zapłaty pieniężnego zadośćuczynienia, czy sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, nie ma charakteru decydującego dla ustalenia wysokości kwoty na podstawie art. 448 k.c. Stan majątkowy pozwanego ma znaczenie tylko dla oceny, czy pozwala on uiścić pozwanemu ustaloną przez sąd kwotę i czy kwota ta nie stanowi nadmiernej dolegliwości dla pozwanego. Stan majątkowy nie jest jednak podstawowym wyznacznikiem wysokości kwoty zasądzonej na podstawie art. 448 k.c., lecz inne wskazane wcześniej okoliczności, z których Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę jedynie rodzaj naruszonego dobra osobistego. Wskazując jednak tę okoliczność Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił jej znaczenia oraz zakresu naruszenia dóbr osobistych powoda. Sąd Apelacyjny nie odniósł się do motywów działania pozwanego, czy i jaką winę za naruszenie dóbr osobistych powoda ponosi pozwany, nadto w jakim zakresie do usunięcia skutków wynikających z naruszenia dóbr osobistych powoda niezbędne jest uwzględnienie oprócz środków ochrony niemajątkowej także roszczenia z art. 448 k.c. Dlatego co do rozstrzygnięcia obejmującego zasądzenie od pozwanego kwoty 40.000 zł na wskazany przez powoda cel społeczny nie można odeprzeć podniesionego w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 448 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w części zasądzającej od pozwanego kwotę 40.000 zł na rzecz Domu Samotnych Matek z Małymi Dziećmi – Ośrodek Interwencji Kryzysowej w G., jak również rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w P. pozostawiając temu Sądowi, na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego. W pozostałym zakresie skarga kasacyjna została oddalona na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. albowiem nie miała uzasadnionych podstaw.